

Birth and Infancy, Colesberg. R 34/12
s219 (11) AM/6/12 Marloana, A.J.
[00-15] Birth

1.

Mosadi ge e le mogolele ga a je mala a nku, ga a je diphalo, ga ba je nku, pudi, phologe di bolailwe ke leswagôlo. Ga a nwe bjalwa, ga a je diphio, le motogo, tshole tse di babago ba re di ka tsentsha ngwana bolwetši! ba selala. Ga a bethwe, ga a rogiwe ga a le bjalo. Ngwaga a bofologang a kgona a mo šapa ka gobane ba phela ka go inama. Ga a rate go bona selo sa go tshwana le kolobe, sa go befa, le tšhweni le khudu. Kgabo le yona ga a rate go e bona. Ga a dumelelwa go ya kgole, go namela dilo tša go kgotlhokgonya. Dinonyana tša go swana le makalakune le makau ga a rate go di bona. O bofa ditšwalo ka go tšhephiša, kobo ya godimo o e apara ka pele, ba re matinyane yeno a ka tla a go ekiša. A ka no roga monna ka mo a ratang a ka se mmethe. Ka lebaka leo ke gona mo a lalanang le monna wa gage. Ke gore go lalana k go tle go be go buletšwe, ga gona letšatši le a ka selaleng le mosadi.

2.

Ga e le gore o e bone ka go e hloka o apeya pitsana ya gage, le ge a se a e bone ka go e hloka go no swana. O ja mphokolo wa makgai wa boleta, ga a ganelela go jeng ba a mo tšeela ba re o otlela sera teng. Maswana a makhura a magolo ga a a je, o ja lebese fela; le letšhere ga a je. Ga a je legapu ba re le tlhola môtse. Môtse ke bolwetši bja mosadi go fatsa bopôle bja gage. Ga a duma selo se se swanetšego go jewa ba mo fa ka go phakiša, ge e le bahumi. Badidi mogongwe ba palelwe go mo fa. Ga apeya nama o swanetše go nyaka mphaka, a ka se e ripaganye ka seatla, ba re dihlale di ka tla tša šalela. tsatši le ba fiwa motho wa kgôbe. Ga a le bjalo ga a tsene ka ngwaneng, le ka mašakeng ga a tsene, ka gohane a sale dikgweding, go tsena bakekolo fela ka mašakeng le ka ngwaneng.

3.

Monna ga a na se a se ilang, ge e se gore a tsene ka mo ntlong yona e go bopyang fela, a se ke a keba le basadi ba gage ka moka. Mme e re ka gore a sa tlwe a no keba. Ge e sa le mogolele ba a mo k laola, ba re o rwele mošimane goba ngwanenyana. Ge mosadi a belega banenyana fela, ba sokolola

/tswala.....

- tswala ka dihlare, a belega bašimane. Monna ga a letše mosadi ga tee, a ka se dire mpa. Mpa ya mosadi e ya šomelwa, a ka mo imiša ge a letše nae kgwedi, Kgwedi ya gage ya fetoga, a se ke a hlwa a e bona. Mosadi ge a rata monna a ka re go lala nae ga tee, a ya a senya ke mongwe a letše, wa bobedi a re o se ke wa mpolela, a phara wa pele. Monna a ka no ikganetsa a re se yena, fela ga a dirile ga tee ga a na boitatolo, ka gore mosadi o tla mmolela taō mo ba letšeng, goba e be e le ka fase ga sehlare goba mabjanyeng. Ge a se no mmotša taō ba re ikele ka gae mma, ba šala ba mo tsene ka dipolelo. Ge a eketsa,
4. monna wa mosadi a nna a re takala a re ke ya mmetha, ba re aowa morwa mokete molato ga o lwele. Ba gabo mosadi yo le bona ba šupa-šupa mosenyi yo, ba re o swanetše gore x o lefe, a be a re ke na le kgomo. Ba re re ya e nyaka gona bjale, ba be ba in tloge ba e soka le dipudi. Ge ngwana a sa le mmeleng wa mma, ba bala ka dikgwedi, mosadi o re kgwedi yela e ntshetše, ye ke ya bobedi, ye e tlang ke ya boraro; bjalo bjalo go fihla di roba meno e mebedi, ka ya go roba mono o tee o tseba gore le tla duma. O tla swara ke lešokō. Ga a sa fulela kwa kgole le gae, o no sepela sepela gona fa motseng, go fihlela lebaka la go bofologa ga gagwe. Ge lebaka la go bofologa le tlile o a rabetšwa sehlare ka fase ga maō, gore a tle a bofologe ka pela. Sehlare seo ba fiwa ke ngaka ya matwetwe. Sepheko o ya apara le sona gore se mo diše se mo lote, a se hlagelwe ke kotsi ye
5. ngwe. Mosadi wa mogolele x o phela ka go tlōla makhura a kgomo a thobja x noka tše, le mokokotlo. Ba ba ba nna ba mo fa dišana a tutetša gore tsela di butšwe. Ngwana ge a šetše a tlile ba alela matswele ka dihlare ngwana a se a tšhwe a a nyanye, ba re a ka tla a nyanya bolwetši. Mosadi ge a be a bethwa, a bina, o goma tsela. Mo gongwe a kile a ntšha mpa o goma tsela. Go goma tsela fa gongwe go hlokiša motho bana. Basotho ba alafiša motho wa go goma tsela. Ba bangwe ba kgonago ntšha mpa ka dihlare. Monna ge a be a tiya mosadi e le mogolele, a tla a goma tsela ga a fiwe molato, ba tla no mmolela ka thoko gore ge

nkabe a se ke a betha mosadi wa gage, mamohla nkabe filwe ngwana, bjale o ittiditše. Dijo tše di sa dumelegeng tša go otlala ngwana a sa le ka teng, di dira gore ngwana a gole, a tle a pale go tšwa, e be lehu la mosadi a jewe ke ntlo.

6. Ge esa le madi, go ba di be di sa bopja di epelwa ke bakekolo mo ba tsebago. Monna wa gage le go di bona a ka se di bone; go tee le batho ba ka se di bone. Mosadi o belegela ka ntlong mo mmuteding, ka fa ntlong e batho ba sa tsenego, ba kadietša setsiba se sengwe sa monna wa gage gore a se bone ge a belega. Ba m a mo kotamisa, a tlaralatša maoto, a itshama ka leboto. Basadi ba go se belege ga ba dumelelwe go tsena, le basitsana, le basimane, le banna. Go tsena ba ba šetšego ba kile ba bona kōma ye, bakekolo fela. Ga a šetše a le tšietsing bakekolo ba a mo dikisetša, ba mo fa matla gore a se lape, ba mo kgadimola. Basadi ba ba sa belegang bona ga ba dumelelwe go tsena ge mosadi yo mongwe a belega. Ge go le thata bakekolo ba ba kgonang ba šumisa diatla ba sekamole, gore a bofologe. Ge a sa belege ka pela, ba ya ngakeng f gore a ba fe dihlare tša go nyefolola dikgole. Ge e le la mathomo a belega a beletšwa ke bo-mmage. A mmontšha le mennelwe. Ge e le mahlooadibona o tla itebalebela. Yena a ka no beletšwa ke yo mong le yo mong yo a mo tsebago. Mosadi ge a hwile a belega ba re o bolailwe ke ntlo. Ge a hwile a šetše a belegile ngwana le yena o tla hwa ka gobane a se na se a se nyanyang. Ge mosadi a belega go tee le ngwana o bolokwa nae ba re o ya mmopula. Ge a belegile ngwana ka morago a hwa, ngwana a phela, mosadi o ya bolokwa, ngwana a tsewa ka ba bo mmage mosadi, monna a isa kgomo ya go ba fepa, ge a se na kgomo o tla ka re tšatši le a yago go ba tšea a ba lopolla ka kgomo. Ge a se na kgomo a ka se ba bone. Kgomo euwe e bitšwa gore ke letswele la bana. Ngwana ga e wele o ya hlapišwa ke bo kokoage, o ripya lehlaka ke bo mmage mosadi ge e le ngwana a mathomo, ge e le wa bobedi o ripya lehlaka ke bo-mmage lesogana. O ripya lehlaka ke batswadi ba gage, ge a se na batswadi mo gongwe ba ka mmolaela ngwana. / Ge a se na batswadi a ka itirela go ripa

K34/12

lehlaka. Ba bantšhi ba lobile bana ka taba yeo. Mafahla le ge e le ba bararo ga ba dumelwe go ba gona. Ba a bolawa ka makhura. Ba apeya makhura a kgomo a lefehlo, ya re gela a fiša, a bela, ba ba nweša, ba ehwa. Ba re ke bafokodi. Ge ba hwile, ba tšea pitša ye kgolo, ba ba lokela, ba e khurumela, ba ya bodibeng bjo botšala, ba ba fološetša fase-fase ga bona; ya e ba lebitla la bona. Ge mosadi a phela ka go belega mafatlha, o tla no swana le moopa ya sa belegeng. Ngwana ge a tswetšwe e le xx segole, ga a bolawe; o ya leswa a phela. Ge ngwana a ka tla a mela meno a ka godimo pele le yena, o ya bolawa, ba re ke lešêka. Ba ra mmage ba re e ya kgonyeng, ge a sa ile kgonyeng ba šala ba apeya makhura a kgomo a maswana ba mo tshwara, ba mo nweša, a hwa. Ge mmage a boya ba re ngwana ola re bolaille ka gobane ke lešola, o tla re loka sethitho, mmage a dia tswii! tswii! tswii!

9. Ba tšea ba o boloka. Mosadi ge a belege x o tšea matsatšhi a seswai a ntše a le ka fa ntlong. Pele lehlaka le se le foforege, mosadi a ka se tšwe. Tsatšhi le lehlaka le foforegang, ke gore ngwana o godile a ka tswela ntle a bonwa ke batho, pele a se a tšwele ntle o swanetšwe go tshwarwa-tshwarwa. Ge a tshwarwa-tshwarwa ke ge ba mmea, gore le ge batho ba go seleka ba ka rata go mo dira kotse, a ba palele, ka gore a theilwe ka dihlare; di boye le modiri wa tšona. Ge a se no tshwarwa-tshwarwa, o tšwela ntle; ga ba dire monyanya. Papage ngwana ge e le mohumi o ntšha pudi a e bolaya, a direla ngwana thari ya go mmopula. E šugiwa ke bakgekolo ka motšlo, ba e setla ya ba ya butšwa. Mo gongwe ba ee fa mokgalabje yo mongwe a e šuga, a ba a e butšwiša. Ba thoma ba e sega, ba šadiša makoto, ba rokelela masoto mogo yona, ya bopula ngwanaa.
10. Baeng ba ba sepdi ga ba bone ngwana yo a sa tšogo belegwa; ge e le baeng ba ba tsebegago bona ba a mmona. Fa pele a monyako ba beya lephako la go thibela batho. Lephakō ke thata e fomilwe ka dihlare, e tloiditšwe ka sehlare se sentšho. Ba ba le tsebago ga ba tsene, ba kwatama ntle. Le ge molwetšhi

a lwala kudu, ba beya lephakō, gore batho ba se mo tsenele, ba mo loka sethitho. Lephako ke sesupo sa go bontšha gore go ya ganetswa. Ngwana ge a se no tswalwa ga a nyanye bommage, eupya mmage o ya alelwa x ka dihlare go alafiwa matōtō, ngwana a kgona a nyanya. Sejo sa gage o nwa ntsho. Ntsho ke metse a apewa, a nwešwa mpeng. Mo gongwe ba epa diša ba di apeya ba di bitša gobe bja ngwana. Mmage ge a ile mašemo, ge a boya o ya ikgamela mafsi, gore ngwana a se nyanye a a fišang. Motswetsi o ja bogobe ba maanyaane ba mphokolo. A thuthufaletšwa metse le ona a nwa a sa le bothitho. A thuthufatša mala. Mosadi ge a sa tšo belega, o robala ka mpa, a thoba mokokotlo. Mosadi ge 11. a seno belega o robala ka mpa ya sebetse. Ba mo thoba mokokotlo, oo, ba ya nao. Ge a mosadi a se no belega, ga a nwe metsq, ke boloi bjo bogolo. Ge a ka lebala a nwa metse, e tla nama e le lehu la gage. Ge a nwele metse a botšididi, a nama a kitima le mokokotlo, a ripa senyetsane. Ba bangwe ba be ba a nwe ka sehlaare sa mošitša. Mošitša o diya digwere, ba a di kgabelela ka selong, metse a hwibila, ka morago motswetsi a nwa. E tla be e le gona a thomile go nwa metse a butšididi. Basadi ba bangwe ba be ba fetše beke tše pedi le ge di le tharo, ba sa nwe meetse. Ba ba senago diša ba dira bjalo. Ngwana o apešwa sepheko molaleng, o apešwa ke ngaka. Ge le tlhaka le wele ba re ngwana o godile, mmage ke gona a tšwa ka ntlong. Ga ba dire monyanya.

ENDS. 5.219